

Delavska PRAVICA

GLASILO KRŠČANSKEGA DELOVNEGA LJUDSTVA

Mrharji

Mrharji se živijo od nesreče drugih. Čim več je mrhovine, tem bolje se jim godi. Toda mrharji ne živijo samo med živalmi, tudi v človeški družbi jih je mnogo. Le da jih je še več vrst kakor v živalskem svetu.

Meščanski politik hoče vladati. Vlada bo pa le tedaj, če mu bo ljudstvo pokorno. Zato skrbi z vsemi sredstvi, da misli ljudstvo z njegovimi možgani, da gleda na razne probleme z njegovimi očmi, neredko pa hoče tak politik vcepiti ljudstvu, da je edino on njegov voditelj in da ima tudi edino on pravico do narodnega vodstva. Z eno besedo: Njegove koristi in koristi ljudstva so enake.

Če se pa kljub temu pojavi odpor proti takim naukom, se politični mrhar razhudi in navali na neposlušneže in predrzneže z vsemi silami, ki jih ima na razpolago. Te sile so pa različne in se ravnajo po velikosti mrharja. Politični mrharji niso namreč vsi enako veliki. Jih je več vrst, so prav majhni, pa tudi prav veliki.

Tudi med delovnim ljudstvom je dosti mrharjev. Žal, da so povsod tam, kjer se pojavi delovni človek. Zato naletiš na mrharje v pisarnah, v tovarnah, na stavbah, v strojnicih, na železnicah, med strokovnimi organizacijami, v uradništvih itd. Zato je tudi tukaj več vrst mrharjev.

Mrhar v pisarnah je ponižen proti šefu, obrekljiv, klečeplazen in se hoče dokopati do boljšega položaja na račun svojih tovarišev.

Mrhar v obratu je egoističen in pa strahopeten. Na skrivoma, ko ga nihče ne vidi, sicer izjavlja, da je za organizacijo. V resnici pa ne pristopi v njo iz več vzrokov: Ni mu treba plačevati prispevkov za organizacijo, je dobro zapisan pri podjetniku, kljub vsemu bo pa deležen najmanj tistih dobrot, ki jih bo priborila strokovna organizacija. Tak mrhar je običajno tudi delodajalcev konfident.

Običajno je pa mrhar-konfident čisto poseben tip mrharja. Je silno delavski, agilen, za vse se zanima, v organizaciji hoče imeti prvo besedo, nikoli niso drugi funkcionarji dovolj odločni. Mrhar-konfident želi uživati vsesplošno zaupanje.

Mrhar-urednik je prav tako posebne vrste tič. Navadno je v dobrih odnosih z mrharjem kapitalistom in mrharjem politikom in jima je na razpolago, proti ljudstvu pa hoče veljati za ljudskega borca, nad vse idealnega in požrtvovalnega garača za ljudski blagor. Zato zahteva, da ga ljudstvo časti in spoštuje. Saj mu on deli duševni kruh. Mrhar urednik je vsepovsod navzoč, in hoče vse vedeti.

Zelo svojevrstni so organizirani mrharji. Taki mrharji zasledujejo edino en cilj: da bi prišli brezpogojno na vidno mesto. Zato si nadevajo naslove: delavskih voditeljev, neglede na to, da so po poklicu višji uradniki. So tudi borbeni na sestankih, sicer so pa v družbi mrharja kapitalista za srednjo linijo. Vladati mora obča vzajemnost.

Organizirani mrharji se zelo radi obešajo na politične mrharje, delujejo z njimi z roko v roki, so prav za prav njihove ekspozičure. Zato so pa od njih tudi plačani.

Organizirani mrharji so pošteni

Drobne gospodarske vesti

V Belgradu preučujejo predlog, na podlagi katerega bi dobil Prizad monopol glede pšenice. Pravijo, da dosedanji način poslovanja s pšenico ni dal potrebnih rezultatov in nekateri še vedno izigravajo uredbo in tako onemogočajo pravilno preskrbo prebivalstva s kruhom.

V naši državi nameravajo tipizirati, prav tako pa omejiti proizvodnjo tekstilnega blaga. Enako nameravajo izenačiti tudi cene.

Časopisje poroča, da je bila te dni objavljena bilanca Državne hipotekarne banke za leto 1940. Čisti dobiček znaša 159 milijonov dinarjev. Od tega čistega dobička bo prejela država 120 milijonov, ostanek pa bodo prejeli posamezni bančni fondii.

Dobički tega zavoda so se od 1. 1935. dalje dvigali takole: leta 1936. 42.4 milijona din, leta 1937. 44.1 milijona din, leta 1938. 49.4 milijona din, l. 1939. 69.3 milijona din, leta 1940. 159 milijonov din.

Tako se je v primeri s prejšnjimi leti čisti dobiček tega zavoda počtvoril.

Ban hrvatske ban, je pred kratkim izdal uredbo, na podlagi katere se morejo postavljati komisarji z nalogo, da bodo urejali delovne odnose v gospodarskih podjetjih. Ti komisarji se

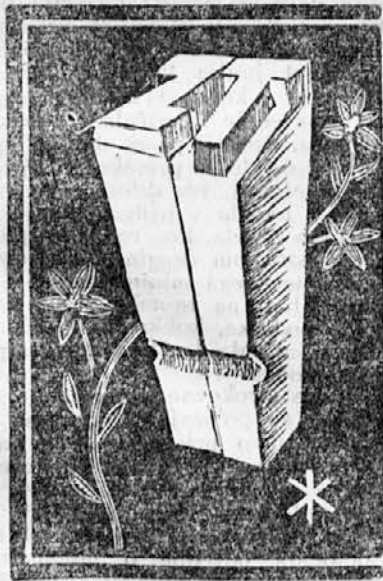
bodo postavili v takih podjetjih, v katerih bi se hotel delodajalec izogniti izvajanju kolektivnih pogodb, odločitvi delovnih sodišč ali predpisov pristojnih oblasti. Prav tako je mogoče, da oblast postavi komisarja na zahtevo delodajalca, ako je postopanje delaveev tako, da groze delavci z ustavitvijo dela ali kršijo kolektivno pogodbo in odločbe delovnih sodišč.

Gorenji ukrep sliči nemškimi odredbam, katere imajo tudi v vsakem podjetju sličnega delovnega komisarja.

Izseljenski odsek v ministrstvu za socialno politiko in narodno zdravje je sporočil, da je z odločbo nemškega gospodarskega ministrstva od 20. januarja 1941 dovoljeno našim delavcem, kateri bivajo v Nemčiji, da naenkrat pošljejo domov viške svojih strošnjakov, katere niso mogli poslati leta 1940, v kolikor je presegal okvir mesečnega transferja, to je 60 mark.

Potrebno bo, da bodo naše izseljenske organizacije, pa tudi pristojna oblastva poskrbela, da bodo ljudje prišli v tem pogledu do svojih pravic.

V Celju so pred kratkim zborovali zasebni nameščenci ZZZ. V točko 6. svojih predlogov oziroma zahtevo so postavili tudi zahtevo po čim prejšnji rešitvi vprašanja samostojne nameščenske zbornice. Res najbolj potrebna in aktualna zadeva sedanjega časa.

Lepe tiskovine

VAM OSKRBI
SOLIDNO
IN POCENI

ZADRUŽNA
TISKARNA

LJUBLJANA, TYRŠEVA CESTA 17

kristjani, goreči nacionalisti, zvesti državljani in socialno usmerjeni, zaradi tega so neizprosni sovražniki vseh revolucionarnih stremljenj. Med taka stremljenja štejejo tudi borbo delavstva za boljši košček kruha, če bi zavzele take borbe ostrejšje oblike ali če bi vodile celo v stavko. Zlasti so pa neizprosni sovražniki marksizma. Marksizem je po njihovem mnenju vir vsega zla. Marksizem je kriv slabega gospodarskega položaja delavstva in njegovih družabnih krivic. Marksizem ruši tudi narodno skupnost, tisto narodno skupnost, katero je mrhar kapitalist zgradil s tolikim trdom.

Ker je tako, ima organiziran mrhar pravico, da ga upoštevajo podjetja in da usmerjajo svoje delavstvo

v objem in v območje organiziranega mrharja. Zato se organizirani mrhar večkrat obrne na podjetje z ganljivim in tako rekoč tovariškim dopisom.

Mrharji so torej zelo številni in spadajo v vrsto družabnih, podnevnih in ponočnih ujed. Ker so mrharji tako številni, jih bo zelo težko popolnoma zatreti. Mogoče bi celo ne bilo koristno. Vendar pa jih ne smemo pustiti tako razbohotene. V taki obliki so pa le nevarni. Zlasti bo treba preganjati mrharje v vrstah delovnega ljudstva. Kajti prav ti mrharji ustvarjajo razbitost med delovnim ljudstvom in ovirajo njegovo konsolidacijo.

Najuspešnejši in do sedaj edino preizkušeni zavod za pobijanje mrharjev je svobodna delavska in nameščenska strokovna organizacija.

„Delavska pravica“ mora priti v vsako zavedno slovensko delavsko družino!

Delavsko zavarovanje v januarski številki objavlja, da je minister za socialno politiko in narodno zdravje izdal naredbo pod št. 28.678 od 7. novembra 1940, da je smatrati kot obratno nezgodo tudi kronično zastrupitev z manganom in njegovimi spojinami.

Hrvatski listi poroča, da so v novinah Hrvatski razpustili vse privatne posredovalnice za služkinje. Sličem ukrep bi bil zelo potreben tudi pri nas. Pred časom je bilo o tem že mnogo govorjenja, vendar pa je ostalo vse pri starem. Morda bomo sedaj končno tudi mi to stvar uredili in rešili dekleta pred izkoriščanjem od strani privatnih posredovalnic.

Hrvatski dnevniki, še bolj pa strokovno časopisje na veliko poročajo o nesreči, ki se je zgodila v Zagrebu. Podrla se je namreč štirinadstropna, še nedozidana stavba. Strokovno časopisje napada stavbenike in pravi, da delajo s slabim materialom. Istočasno zahtevajo od oblasti, naj posežejo v te razmere in preprečijo špekulantstvo, ki baje v Zagrebu na ta račun močno cvete. Marsikaj bi bilo potrebno razčistiti, kakor je videti namreč res nikjer več ne gre za kvaliteto, marveč samo za to, da bi vsak čim prej obogatel.

Iz centrale

Skupine, katere so občne zbere odložile ali jih niso izvedle, kakor je bilo določeno v razporedu, naj centrali čim prej sporoče, kdaj bodo občne zbere izvedle.

Vse one skupine, katere pa so občne zbere izvedle, pa še niso sporočile centrali novo izvoljenega odbora, naj tudi poskrbe, da bo centrala te podatke čim prej dobila.

Vsak član JSZ naj skrbi, da se bo članstvo vedno bolj množilo. Le močna organizacija bo v prihodnosti lahko uspešno pomagala delavstvu.

UREDNIKOVA POŠTA

Razgled po svetu smo ta teden morali opustiti, kar pa ni krivda uredništva.

STROKOVNA POROČILA

Rudarji na braniku svojih ekzistenčnih pravic

Na prvi poravnalni razpravi 5. februarja 1941, katero je sklicalo na predlog delavskih strokovnih organizacij rudarsko glavarstvo v zadevi prilagoditve delavskih mezd sedanji draginji, je TPD osporavala podatke, ki jih je predložila delavska delegacija, češ da slone na napačnih osnovah. Zato je delavska delegacija za drugo razpravo, ki se je vršila 20. februarja 1941, pripravila gradivo na podlagi trditvev TPD. Tudi te številke niso tako majhne in dokazujejo, da imajo rudarji na zaostanku lep delež. Ker so bili tudi ti podatki zelo važni (prve smo objavili v »Delavski pravici« št. 7 od 15. februarja 1941), objavljamo tudi druge, da si jih bodo rudarji lahko primerjali.

Na ugotovitev delavske delegacije, da dolguje TPD samo akordantom od 6 do 7.50 milijonov dinarjev, je TPD odvrnila, da ne dolguje ničesar, ker je delavstvu dala točno vse, kolikor izkazuje indeks Narodne banke porasta draginje, če se vzame za podlago primerjava indeks za maj 1939 ter preračuna poviške na plače od maja 1939 (pravične: na plače od maja 1938)!

Delavska delegacija teh dveh stališč ni mogla sprejeti:

1. iz načelnega stališča, ker računamo povsod draginjske doklade po primerjavi sedanje draginje nasproti septembru 1939 (začetek vojne), ko je začela draginja nenormalno rasti pod vplivom novo nastalih gospodarskih razmer;

2. zaradi dosedanjega načina priznavanja doklad pri TPD, in vseh dosedanjih pogajanjih so se priznavale doklade na mezde iz junija 1939 in na akorde iz junija 1939, ki točno odgovarjajo mezdami, veljavnim v septembru 1939.

Prav nobenega razloga ni, da bi delavska delegacija danes pristala na preračunavanje po mezdah od maja 1938, ker je nesporno, da so bile celo mezde iz septembra 1939 še pred porastom draginje daleč pod eksistenčnim minimumom rudarske družine.

Da dokažemo, da trditvev TPD, da so rudarji dobili prav vse, kolikor izkazuje porast draginje, če se vzamejo plače pred 1. junijem 1939 in indeks za maj 1939 (ki je bil najvišji, in sicer 91.1 nasproti 87.9 v septembru), ne drži, navajamo primerjave po teh tabelah:

mesec	točk po indeksu Narodne banke	doig draginje v % proti maju 1939
maj 1939	91.1 (=100)	58.4
januar 1941	144.3	

Koliko so zgubili akordanti zaradi prenizko in prekasno odrejenih draginjskih doklad po primerjavi po indeksu iz maja 1939?

Iz pregleda I. je razvidno, da so bile normalne akordne postavke za preračunavanje draginjskih doklad:

stari akord iz leta 1938 + 10%

in je TPD pri vseh pogajanjih doslej brez vsakega ugovora dajala doklado na ta akord, ne pa na

stari akord iz leta 1939 + 6%

kar je razvidno iz vseh dodatkov h kolektivni pogodbi in celo iz uradnega razglasa TPD od 15. januarja 1941.

Kot podlago preračuna vzamemo ka-

tegorijsko mezdo od maja 1939 in določimo povprečni akord v juniju 1939 le na višino te mezde, to je 40 din (mesečni zaslužek 1.000 din), kar je sicer po trditvah same TPD na pogajanjih v letu 1939. daleč prenizko.

Kaj so torej izgubili delavci-akordanti, ki jih je nad 4.000?

mesec	doig draginje v %	dobili poviška v %	posameznik delavec dobil premalo din
maj 1939	—	—	—
nov. 1939	8.2	8.0	2.—
dec. 1939	12.8	8.0	48.—
jan. 1940	17.6	8.0	96.—
febr. 1940	20.6	15.5	51.—
marec 1940	19.0	15.5	35.—
april 1940	21.0	15.5	55.—
maj 1940	23.7	15.5	85.—
junij 1940	27.5	15.5	120.—
julij 1940	26.9	25.0	19.—
avg. 1940	33.7	25.0	87.—
sept. 1940	36.9	35.0	19.—
okt. 1940	41.0	35.0	60.—
nov. 1940	46.9	35.0	119.—
dec. 1940	49.3	44.0	55.—
jan. 1941	58.4	44.0	144.—
		Skupaj	993.—

V času od 1. decembra 1939 do 28. febr. 1941 bi znašala tudi po primerjavi z indeksom za maj 1939 zguba posameznega delavca 993 din, za 4.000 torej 3.972.000; če bi pa vzeli, da je znašal povprečni akord v juniju 1939 50 din, bi znašala zguba celo 4.955.000 dinarjev.

Kolika je zguba delavcev s temeljno mezdo?

Zaslužek prve kategorije je znašal pred 1. junijem 1939 le 40 din dnevno. Če računamo poviške na to plačo (o čemer pa doslej nikdar ni bilo govora, ker smo dobili poviške na plačo po 1. juniju 1939), bi bil videti račun takole:

mesec	doig draginje v %	dobili poviška v % na plačo do 40 din	dobil din	
			preveč	premalo
maj 1939	—	—	—	—
nov. 1939	8.2	12.7	45.—	—
dec. 1939	12.8	12.7	—	1.—
jan. 1940	17.6	12.7	—	49.—
febr. 1940	20.6	20.5	—	1.—
marec 1940	19.—	20.5	15.—	—
april 1940	21.—	20.5	—	5.—
april 1940	23.7	20.5	—	32.—
junij 1940	27.5	20.5	—	70.—
julij 1940	26.9	30.5	36.—	—
avg. 1940	33.7	30.5	—	32.—
sept. 1940	36.9	40.6	37.—	—
okt. 1940	41.—	40.6	—	4.—
nov. 1940	46.9	40.6	—	65.—
dec. 1940	49.3	50.—	7.—	—
jan. 1941	58.4	50.—	—	84.—
			140.—	341.—

Iz te statistike sledi, da je dobil delavec v prvi kategoriji, tudi če bi vzeli stare plače, ki so veljale v razdobju od 1. maja 1939 do 31. maja 1939, premalo 201 din!

Kakor smo že poudarili, je TPD pri vseh dosedanjih pogajanjih (12. decembra 1939, 28. marca 1940, 12. septembra 1940 itd.) dajala poviške na mezde od 1. junija 1939 (na 41.75 din

dnevno) in znaša v tem primeru zguba posameznega delavca prve kategorije 1.112.92 din.

Tudi delavec druge kategorije je oškodovan, čeprav vzamemo za podlago le plačo iz dobe maj 1938 do maj 1939 (ki je znašala mesečno le 875 din) za 145.25 din, če pa vzamemo plačo od 1. junija 1939 (mesečno 912.50 din) in indeks za maj 1939, je oškodovan do slej za 863.22 din.

Delavci tretje kategorije (starejši vozači) bi na mesečno plačo 750 din po indeksu od maja 1939 dobili v 14 mesecih 458.25 din več, kakor je porastla draginja, če pa vzamemo plačo 52 din na dan (800 din mesečno, kar gotovo v septembru 1939 ni zadoščalo za preživljanje družine), pa so dobili v istem razdobju premalo 501.60 din.

Sele pri četrti kategoriji se v obeh primerih pokaže mal prebitek v račun delavstva. V tej kategoriji so nad 18 let stari delavci in delavke. Ako računamo poviške na staro plačo 650 din mesečno (26 din na dan) in po indeksu za maj 1939, so dobili ti delavci v 14 mesecih 900.90 din več, če pa računamo povišek na plačo 706.25 din (28.25 din na dan), so dobili le 21.18 din več.

Pri tem pripominjamo, da je nastal prebitek ne po uvidevnosti TPD, marveč po zaslugi kr. banske uprave, ki je s 1. oktobrom 1940 odredila, da mora znašati mezda nad 18 let starega delavca v rudniku 44 din na dan. Vse do 1. oktobra 1940 pa so bili tudi ti delavci nasproti porastu draginje oškodovani za 581.24 dinarjev v devetih mesecih!

Le v peti kategoriji so mladoletni delavci dobili večji povišek, vendar tudi pri tej kategoriji samo na račun predpisanih minimalnih mezd. Do predpisa minimalnih mezd se je mezda teh delavcev z dokladi vred gibala med 2.50 do 3.75 din na uro ter je bila šele z uredbo o minimalnih mezdah dvignjena na 4.25 din na uro! Stevilo delavcev v tej kategoriji ne predstavlja niti 5 odstotkov staleža ter na izračun razlik sploh ne vpliva, če pa se postavimo na stališče, da so bile v letu 1939-1940 mezde pod 3 din v rudarski industriji naravnost mezaslišano nizke in če bi računali odobrene poviške na mezdo 3 din, so tudi ti delavci oškodovani za lepe stotake!

Prednja primerjava statistično dokazuje, da dolguje TPD delavstvu lepe milijone tudi v primeru, če vzamemo za primerjavo indeks od maja 1939 ter plače od 1. junija 1939. Draginja ni čakala dneva, ko bo TPD odobrila poviške, marveč je naraščala od meseca do meseca, rudarji pa so dobivali poviške vedno šele po preteku nekaj mesecev za naprej, vsa diferenca za nazaj pa je padala v njihovo breme in jih dvojno zadela, ker rudarske plače že pred porastom draginje niso dosegle eksistenčnega minimuma.

Seveda tudi na te tako točno ugotovljene podatke, koliko TPD dolguje rudarjem, ni dala družba nobenega pozitivnega odgovora.

Delavske strokovne organizacije so zavedajoč se položaja, v katerem se nahajamo, nato pristopile še k zadnjemu sredstvu, na podlagi katerega naj bi se spor rešil. Predlagale so, da se vsa zadeva predloži razsodišču, ki naj odloči, koliko ima kdo prav ali ne. Po določenih odredbe o minimalnih mezdah je mogoče sklicati razsodišče le, ako na to pristaneta obe stranki. Zato je bil TPD poslan pismen predlog in vabilo za tozadevni pristanek. TPD pa je tudi ta predlog odklonila. Takole motivira svoje odklonilno stališče:

V posesti cenj. dopisa z dne 21. februarja 1941, s katerim predlagajo delavske strokovne organizacije poveritev rešitve razsodiščnemu odboru, vljudno sporočamo, da je družba obrazilila svoje stališče pri obeh mezdnih razpravah v poravnalnem postopku. Posebno moramo poudarjati, da se je pri zadnji mezdni razpravi navzoči gospod rudarski glavar posebno trudil, da bi razprava dovedla do sporazuma; medtem ko je družba pokazala najboljšo voljo, da pride do sporazumne rešitve, ni mogel uspeti zaradi intransigentnega stališča zastopnikov strokovnih organizacij, tako da

je družba bila primorala enostransko rešiti mezdno vprašanje s tem, da je razglasila nove mezde, ki so predstavljale maksimum tega, kar se je dalo zagovarjati. Istočasno je družba rešila tudi vprašanje plačanih dopustov.

Ker ni pričakovati, da bi moglo priti pri razsodiščnem odboru do kakke sporazumne rešitve, ne moremo ugoditi Vaši želji po sklicanju razsodišča.

Družba je pri vseh mezdni razpravah dokazala, da je vedno polagala največjo vrednost na to, da se ugotovi vsem upravičenim željam delavstva in obžaluje, da pri zadnji razpravi ni moglo priti do sporazuma.

Trboveljska premogokopna družba.

Tako si drzne TPD, ki žanje ravno v teh časih ogromne dobičke, igrati z delavskimi interesi. Potrpljenje delavstva je napeto do skrajnosti. V času, ko TPD deli tujim delničarjem celo superdividendo, to je dvojno dividendo, delavstvu niti tega ne da, kar mu po vsej pravici in dogovorih pripada.

TPD gre mnogo predaleč. Rudarji se prav dobro zavedajo, da hoče TPD zlomiti odpor delavstva. Misli, da je prav sedaj za to ugoden trenutek.

TPD ne izziva samo delavstva, marveč tudi oblast. Zato ne smemo dopustiti, da se nekdo v teh kritičnih časih igra z usodo slovenskih rudarjev.

To omalovaževanje vsega, kar so predlagali rudarji, in odklonitev razsodišča kaže, da bo treba seči po bolj radikalnih sredstvih. Oblast naj imenuje posebno komisijo, ki bo preiskala in ugotovila, koliko TPD res ne more ugoditi upravičenim delavskim zahtevam.

Tu ne gre samo za koristi nekaj tujih delničarjev, marveč gre za bitne koristi slovenskega delovnega človeka. Ta dejstva nam dokazujejo, kako potrebna je preureditev našega družabnega reda.

Draginja gre svojo pot dalje

Za mesec februar tega leta je indeks Benka Grada iz Zagreba še nadalje v porastu. Tako je skupen minimalni eksistenčni minimum za delavca-samca od avgusta 1939, ko je znašal 694.76 dinarjev, porastel do februarja 1941 na 1053 din; za delavsko družino — mož, žena in dva otroka — pa za isto razdobje od 1.775.31 na 2.765.96 din, to je za 55.78%.

Po minimalnem eksistenčnem indeksu se je hrana podražila od avgusta 1939 do febr. 1941 za 65.21%, obleka in obutev za 86.42%, kurjava in razsvetljava za 32.89%. Stanovanja so pa ostala pri starem. Skupni izdatki za minimalni eksistenčni indeks 60 v posameznih mesecih lanskega leta in januarja ter februarja 1941 rastli takole (vse avgust 1939 = 100):

1940 januar	16.77%
februar	24.39%
marec	26.10%
april	29.13%
maj	34.27%
junij	33.15%
julij	36.35%
avgust	36.28%
september	42.21%
oktober	45.26%
november	47.83%
december	50.00%
1941 januar	53.29%
februar	55.78%

Od decembra 1940 do februarja 1941 se je zopet podražilo za 5.78%. Zopet, da ne bi šle cene navzgor, tedaj ne drži. Ta naj bi držala samo za delavske mezde. Tako enostranska rešitev pa v nobenem primeru ne more držati.

Približno enako sliko kaže tudi indeks JSZ.

Indeks, katerega vodi JSZ, se je od septembra 1939 do marca 1941 (dejansko za februar) razvijal oziroma dvigal takole: minimalni eksistenčni indeks za delavca-samca je znašal v septembru 1939 792 din, v marcu 1941 pa se je dvignil na 1.249 din, to je za 57.7%. Za delavsko družino pa v istem razdobju od 1.859 din na 3.046 din, to je za 63 odstotkov.

Od decembra 1940, ko je znašal porast nasproti septembru 1939 za 46 odstotkov, se je ta dvignil v marcu na 57.7%, to je v dveh mesecih za 11.7%.

Rudarji državnih rudnikov prejeli novo zvišanje plač

Rudarji državnih rudnikov imajo v kolektivni pogodbi določeno, da se s porastom cen življenjskih potrebščin avtomatično dvignejo in prilagode novemu stanju tudi delavske mezde; in tako so se 27. februarja tega leta vršili v Sarajevu razgovori predstavnikov delavcev in državnih rudnikov. Ugotovili so, da je draginja po splošnem indeksu Narodne banke za cene na drobno porasla v desetih mestih v državi za 16 odstotkov v zadnjih treh mesecih. Tako so se za prav toliko odstotkov zvišale mezde rudarjem državnih rudnikov, in sicer od 1. februarja tega leta dalje. Draginjske doklade so

se na podlagi tega zvišanja dvignile od 220 na 270 odstotkov. Temeljna mezda kopačev znaša sedaj pri drž. rudnikih 64.75 din na dan. Poleg tega imajo rudarji pri državnih rudnikih še družinske doklade za otroke, in sicer od 30 do 100 din mesečno.

Do sedaj je TPD vedno kazala na zelo nizke prejemke rudarjev državnih rudnikov, kar je bilo tudi res. A sedaj je delavstvo TPD zaostalo za delavci državnih rudnikov. In to v času, ko ima TPD ogromne dobičke. Temeljna mezda rudarjev pri Trboveljski premogokopni družbi znaša danes samo 60 din dnevno.

Navidezen in resničen položaj slovenskega delavstva

Kar smo neprenehoma že poldrugo leto poudarjali, se je končno uveljavilo, čeprav v nekoliko drugačni obliki. Gospodarstveniki, ki vodijo naše narodno gospodarstvo, so mazadnje po dolgih oklevanjih in konferencah le prišli do zaključka, da tako ne more več dalje, sicer nam preti lakota in polom. Draginja je namreč zavzela že tak obseg, da resno ogroža naše narodno gospodarstvo, posebno kar tiče prehrane. Vsi dosedanji ukrepi in delo v tem pogledu se je izkazalo za pomanjkljivo, za neučinkovito in za nezadostno.

Jugoslavija glede draginje na prvem mestu v Evropi

Črta pre'omnica, katero je v tem pogledu potegnili novi ministri za prehrano dr. Protič, kaže, da smo mi imeli prav. Mnogo težav in nevarnosti bi nam bilo prihranjenih, ako bi se to zgodilo že v januarju leta 1940. Toda tudi sedaj je vprašanje, koliko bo to držalo. Gospod ban je namreč ob priliki zasedanja banskega sveta v svojem poročilu prav glede tega vprašanja povedal naslednje:

»Računati je, da bo draginja še nadalje naraščala. Zato je potreben znaten proračunski rezervni kredit, ki znaša pet milijonov dinarjev, iz katerega bi našli sredstva za novo povišanje prejemkov, v drugi vrsti pa ima služiti ta postavka za kritje izdatkov za nabavo hrane in materialnih potrebščin v raznih banovinskih zavodih.«

Seveda takrat za to še ni bilo potrebnega razumevanja. Zakaj, nam pojasni govor kmetijskega ministra dr. Cubrilovića, ki je izjavil, da je treba pustiti kmetijske pridelke izven kontrole cen, češ da jih bo kmet nekoliko izravnal z ostalimi. To stališče bi nazadnje še nekam držalo, ako bi pravi kmet res kaj imel od tega. Toda na drugi strani je moral kmet takoj občutiti, da se tudi tisto, kar kupuje, še vse bolj draži, kakor pa znaša povisek v ceni, katero je dosegel za svoje pridelke.

Ako so že res hoteli pomagati kmetu, bi lahko na bolj enostaven način. Maksimirati bi morali cene vse proizvodnje, in sicer takoj, čim se je izkazalo, da se odredbe o kontroli in določanju cen izigravajo. Kmetijskim proizvodom naj bi se določile cene za nekaj odstotkov več. Toda že sedaj, ko se tako močno poudarja prepoved zvišanja cen, še vedno raste draginja. Tako napovedujejo, da se bodo cene še nadalje dvigale in da so v stalnem porastu posebno pri usnju in tekstilnih proizvodih, kakor tudi, da je v kratkem pričakovati še znatne podražitve. Ako se izdajo podobni ukrepi, bi morali slej ko prej veljati za vse, predvsem pa za državo samo kot tako. Ravno te dni pa beremo v časopisju, da namerava železniška uprava tovarno tarifo zvišati ponovno za 5 odstotkov, ministrstvo pošte in telegrafa pa pristojbine za pisemsko pošto. Logično in pravilno bi bilo, da se ustavi vsako zvišanje bremen, ki bodo, ako se izvedejo, rodila le nova zvišanja cen ostalim predmetom, in to tudi preko uredb in naredb, kar je že dosedanja praksa dovolj jasno pokazala.

Ravno zaradi tega dosedanja politika in diriganje cen, ako smemo to tako imenovati, ni prinesla kmetom in tudi ostalim tega, kar so vodilni državni pričakovali. V tej zmedbi, ki je bila v letu 1940, naravnost strašna, so in še služijo lepe dobičke veleposesniki, prekupčevalci in spekulanti. Dejstvo, da smo bolj iz političnih vidikov držali roke proč od cen agrarnih proizvodov, za ostale pa postopoma celo dovoljevali zvišanje cen, je povzročilo, da smo v Evropi država, v kateri je draginja največja.

Po podatkih nemške revije »Die deutsche Volkswirtschaft« so pri nas v Jugoslaviji cene na debelo porastle od avgusta 1940 do decembra 1940 za 77 odstotkov. V istem času pa so porastle cene življenjskih potrebščin za 47 odstotkov. Edino v Romuniji so cene življenjskih potrebščin porastle za 50,9 odstotkov, drugače pa smo pri

nas v Jugoslaviji v pogledu draginje dosegli najvišji odstotek. (Tozadeven pregled zvišanja cen na debelo in na drobno v posameznih državah prinašamo na drugem mestu.) Največ je seveda porastel indeks rastlinskih proizvodov. Podatki za november 1939 in januar 1941 kažejo, da je šel dvig cen poljedelskih proizvodov preko vsake normale. Saj je dosegel v dobrem letu porast za 154,5%, kar kaže naslednja tabela:

	rastlinski proizvodi	živalski proizvodi	mineralni proizvodi	industrijski proizvodi
januar 1939	86,4	64,1	90,8	76,6
november 1939	87,0	80,7	101,5	86,5
januar 1940	91,7	85,3	105,5	95,5
januar 1941	210,5	122,9	141,3	139,2
Razlika nasproti nov. 1939, v %	+133,5	+42,2	+40,8	+52,7
1. 1939, v %	+154,5	+52,2	+40,1	+60,9

Cene navzgor tiče tedaj poljedelski proizvodi. To pa zaradi tega, ker je povpraševanje po živilih iz inozemskih trgov zelo veliko. Zaradi tega se mnogi tudi izgovarjajo, da je spričo teh dejstev neizbežna podražitev tudi doma. To razume končno tudi vsak laik. Toda, ako je »Prizad« pred časom intervenciral na našem žitnem trgu na ta način, da je prisilno zvišal ceno pšenice na motranjem trgu, kar so v prvi vrsti morali plačati pasivni kraji, nato pa s presežki plačeval izvoznikom premije, s katerimi so mogli konkurirati s pšenico na zunanjem trgu, bi bilo ne samo mogoče, marveč tudi pravično, da se to zgodi tudi danes v obratnem smislu.

Enako sliko podražitve cen najnужnejših življenjskih potrebščin pa kaže tudi indeks cen Narodne banke za cene na drobno za Ljubljano. Od septembra 1939 do decembra 1940 se je ta indeks razvijal takole:

	točka po indeksu Narodne banke	preračunano v %	dvig draginje v %
sept. 1939	97,9	= 100,0	—
okt. 1939	89,6	= 101,95	1,95
nov. 1939	98,6	= 112,1	12,1
dec. 1939	102,8	= 112,0	17,0
jan. 1940	107,2	= 122,0	22,0
febr. 1940	109,9	= 125,0	25,0
marec 1940	108,4	= 125,3	25,3
april 1940	110,3	= 128,5	25,5
maj 1940	112,7	= 128,2	28,2
junij 1940	116,2	= 132,2	32,2
julij 1940	115,6	= 131,5	31,5
avgust 1940	121,8	= 138,5	38,5
sept. 1940	124,7	= 141,8	41,8
okt. 1940	128,5	= 146,2	46,2
nov. 1940	133,9	= 152,3	52,3
dec. 1940	136,0	= 154,7	54,7
jan. 1941.	144,3	= 164,2	64,2

Izračun porasta draginje za mesec januar 1941 sicer ni pravičen. Narodna banka (statistični odsek) je pri preračunavanju vzela nekatere druge predmete, ker prejšnjih ni bilo, in tako dobila številke, ki ne ustrezajo. Porast v januarju 1941 znaša približno 4–5%, tako da se je dejansko indeks dvignil od septembra 1939 do januarja 1940 za okrog 60 odstotkov.

Borba delavcev proti draginji in za zvišanje mezd

Zasluzki ogromne večine delavstva so bili že pred draginjo (sept. 1939) globoko pod minimalnim življenjskim minimumom. Zato je povsem razumljivo, da je bilo s porastom cen življenjskih potrebščin delavstvo najbolj prizadeto. Ker zaradi že tako prenizkih zaslužkov delavstvo ni imelo nobenih prihrankov, so v novembru 1939 vse delavske strokovne organizacije vložile na Zbornico za TOI spomenico in predlagale, da je zaradi draginje, v katero je zašlo delavstvo, treba zvišati plače vsemu delavstvu. Delodajalci na to spomenico niso dali nobenega

odgovora. Rezultat tega predloga je bil ta, da je banska uprava sklicala anketo, na kateri se je razpravljalo o zvišanju minimalnih mezd. Na tej anketi so delodajalci linearno zvišanje delavskih plač odklonili. Dali so samo izjavo, da bodo svojim članom priporočili, naj v okviru svojih možnosti prilagodijo plače svojih službencev sedanjim razmeram, kolikor tega še miso storili.

Zastopniki delavskih strokovnih organizacij so na tej anketi postavili te zahteve:

1. Da oblast nujno ukrene vse potrebno, da se prepreči porast cenam življenjskih potrebščin in da z drakon-skimi kazenskimi uredbami prepreči vsako špekulacijo.

2. Da se nujno prilagode vsi zaslužki delavcev in nameščencem eksistenčnemu minimumu in sedaj nastali draginjskim razmeram.

3. Nadaljnja regulacija zaslužkov naj bi se izvršila z draginjskimi dokladami na ta način, da se ustanovi premična skala draginjskih doklad, ki naj bi se ravnala po cenah življenjskih potrebščin.

4. Skala naj se določi z indeksom potrošnje življenjskih potrebščin, katerega naj izdelajo zastopniki delodajalskih in delojemalskih organizacij s sodelovanjem oblasti.

Spričo tega položaja zahtevamo, da oblast omogoči svobodnim strokovnim organizacijam v njihovih prizadevanjih za izboljšanje gospodarskega in socialnega položaja širokih delavskih in nameščenskih množic popolno svobodo v njihovem delovanju in jih pri tem važnem delu vsestransko podpre.

Posledica te akcije je bila zvišanje minimalne mezde v dravski banovini in predlog kr. vladi, da zviša osnovno minimalno mezdo v vsej državi. V septembru 1940 je bila nato zvišana osnovna minimalna mezda za vso državo od 2 na 4 din na uro in v dravski banovini z banovo odredbo od 18. septembra 1940 od 3 na 5,50 din na uro.

Poleg tega smo bili v letu 1940, priča velikim mezdnim gibanjem. Pri nekaterih podjetjih je delavstvo šlo kar tri- do štirikrat v mezdno akcijo. A preden so podjetja delavstvu kaj dala, so ali že prej ali takoj po zvišanju plač zahtevala dovoljenje za zvišanje cen njihovim izdelkom. Tako se je pričelo vse dvigati. Draginja je razumljivo rasla dalje, delavstvo je pa zopet zahtevalo zvišanje plač. Pri vseh mezdnih akcijah delavstvo v nobenem primeru ni dobilo draginji in razmeram primernih poviškov.

JSZ je v pogledu tarifnih akcij vodila točen pregled, koliko in kje so delavci posameznih podjetij prejeli na zvišanju plač. Ti podatki nam dajo približno tole sliko:

1. V težki železni industriji, ki jo v glavnem predstavlja KID na Jesenicah s 5000 delavci (po indeksu, katerega preračunajo doma in je za nekaj odstotkov nižji zaradi nižjih cen v tovarniškem konzumu, kar se pri indeksu odračuna) 48%.

2. V rudarski industriji, katero tvori pri nas v Sloveniji v glavnem obrati TPD, Zagorje, Trbovlje, Hrastnik, Huda jama, Kočevje, Rajhenburg-Senovo s približno 7000 rudarji, 44%.

3. Tekstilna industrija, ki je brez pogajanj kar z razglasi na priporočilo Zveze tekst. delodajalcev dravske banovine zvišala 16.000 delavcem mezde za 41%. (Ta odstotek znaša pri nekaterih podjetjih tudi več, to pa zaradi izredno nizkih mezd, ki jih je delavstvo imelo v tej panogi industrije pred uveljavljenjem nove min. mezde.)

4. V papirniški industriji, ki zaposluje do 2100 delavcev, so delavci prejeli na zvišanju plač od 30–35%.

5. Lesna industrija je zvišala svojemu delavstvu komaj za 10–15%. Le nekaj večjih obratov je bilo deležnih nekaj večjega zvišanja, in sicer največ 800 delavcem za 35%.

6. V industriji gradbenega materiala, to je v apnenicah in opekarnah, je položaj še mnogo slabši kakor v lesni industriji. Tu so prejeli delavci samo v dveh podjetjih — okrog 300 delavcev — na račun draginje 14%.

7. Nekoliko bolje je v oblačilni industriji (tovarne klobukov), v katerih

je okrog 300 delavcev prejelo na zvišanju plač od 30–45%.

8. V kemični industriji je v enem podjetju prevzelo okrog 80 delavcev 30 odstotkov poviška.

Delavstvo za učinkovite ukrepe proti draginji

Poviški, katere so delavci dobili na račun draginje, so zelo različni. Nekateri so dobili več, drugi manj. Vse je bilo odvisno od tega, kakor in koliko so bili v svojih zahtevah močni in nepopustljivi, to je organizirani. Ker je praksa uradnih dovoljenj za zvišanje cen postala pravilo in se je zvišanje cen laže doseglo, ako so delavstvu zvišali plače, pri nekaterih podjetjih zato ni bilo posebnega odpora. To je tudi povsem razumljivo, ker so podjetja pri tem tudi sama imela dobiček. Delavcem namreč z zvišanjem plač niso nikdar dali toliko, za kolikor je draginja dvignila. Dokazovalo se je, da je treba del zvišanja prevzeti tudi na surovine, ki so enako dražje. Seveda v tem pogledu ni mogoče ugotoviti, koliko so podjetja na ta račun prihranila. Le ena ugotovitev je pri tem važna, da podjetja od svojega niso dala ničesar, marveč so vse prevzela na konzumenta. Nikoli niso dobički tako rasli, kakor v letu 1940. Kadar je trg neuravnotežen in ni reda v gospodarstvu da so danes cene take, jutri drugačne, se da marsikaj zaslužiti, a tudi spraviti, kar ni mogoče kontrolirati.

Prav zaradi tega se je čuditi, da so takoj po zaporitvi zvišanja cen začeli nekateri poudarjati, da je delavstvo v tej draginji skoraj preveč dobilo in da s svojimi neprestanimi mezdnimi akcijami povzročajo le novo draginjo. Rekli smo že, da je bilo in bo delavstvo zadnje, katero bi hotelo te težke razmere izkoristiti. Toda delavstvo nima drugega izhoda. Rešitev za to vprašanje imajo v rokah drugi. Delavstvo je v svojih spomenicah, ki so bile poslano odločujočim činiteljem, to tudi povedalo. V eni teh spomenic delavstvo pravi takole:

»Predstavniki osrednjih forumov svobodnih strokovnih organizacij v Sloveniji so sklenili na svoji seji dne 17. aprila 1940. leta javno ugotoviti, da naraščajoča draginja gospodarske in socialne koristi delavcev in nameščencev vedno težje ogroža.

Vsi dosedanji ukrepi proti naraščanju cen so ostali brez učinka. Cene naglo in neprestano naraščajo. Dejanski zaslužki delavcev in nameščencev se zato stalno nižajo. Obstoja velika nevarnost, da bodo tudi rezerve delavskega in nameščenskega zavarovanja po velikem delu razvrednotene. Pri vsem tem glavni koristnik takega razvoja ni država, temveč poedini družbeni sloji, ki se skušajo z izrednimi razmerami, v katerih živimo, okoristiti.

Vsi dosedanji ukrepi proti temu razvoju so morali ostati brez učinka, ker so bili zgolj formalni in ker niso našli opore v splošni državni finančni in gospodarski politiki.

Strokovne organizacije smatrajo, da je potrebno:

1. da se krijejo povečani državni izdatki v celoti z davki in posojili;

2. da se ne dovoljujejo načelno nobenemu stanu pravice samovoljno dvigati cene in dohodke, tudi ne kmečkemu.

V poslednji zvezi ugovarjajo strokovne organizacije zlasti najostreje proti temu, da se dovoljuje dvigati majhnemu številu veleposesstev cene pšenice in koruzi, katerih cena je osnova za vso ostalo višino cen življenjskih potrebščin.

Strokovne organizacije ugovarjajo ostro neresničnim trditvam, da je to dviganje v interesu milijonov kmetov, in ugotavljajo, da je le v korist nekaj tisočev veleposesstnikov in veletrgovcev, ki posedujejo trenutno odvišne zaloge pšenice in koruze.

Strokovne organizacije so pod sedanjimi okoliščinami prisiljene boriti se za zvišanje mezd v skladu z višjimi cenami. Strokovne organizacije opozarjajo že sedaj, da bo potrebna sa-

nacijska akcija za ustanove socialnega zavarovanja.

Končno zahtevajo svobodne strokovne organizacije, ki so edini pravi predstavniki delavstva, da se jim omogoči, da bodo mogle zagovarjati in braniti na vseh mestih težko ogrožene delavske koristi.

Delavstvo je tedaj dovolj pravočasno opozorilo odločujoče činitelje na nevarnosti, ki prete našemu gospodarstvu zaradi stalnega porasta cen življenjskih potrebščin. To pa je tudi vse, kar je moglo v tej smeri ukreniti. Samo pa je nujno moralo iti v mezdna gibanja, da nadomesti z zvišanjem plač padec kupne moči zasluzkov zaradi draginje.

Resničen gospodarski položaj slovenskega delavstva

V kakšnem gospodarskem položaju se nahaja velika večina našega delavstva, dokazuje okolnost, da je bilo v letu 1939, pri OUZD od 99.995 zavarovancev 73.866 takih, katerih dnevni zasluzki niso dosegli minimalnega življenjskega eksistenčnega minimuma delavca-samca. Samo 18.228 delavcev je imelo, oziroma doseglo zasluzek nad 44 din dnevno. Pri tem pa je seveda treba naglasiti, da niso vračunani vajenci in služkinje, ki so zavarovani v 1. do 4. razredu. V letu 1940, se je ta položaj sicer nekoliko popravil in se je število delavcev, katerih zasluzki so znašali pod 44 din dnevno, znižalo na 59.180, število delavcev, katerih zasluzek je znašal nad 44 din na dan, se je pa zvišalo na 35.978. Kljub temu pa še vedno ostaja nad 50 odstotkov zavarovanega delavstva, katerih prejemki ne dosegajo pokritja minimalno življenjskega eksistenčnega minimuma delavca-samca. Kje so tedaj še delavske družine? (Izboljšanje tega položaja je posledica mezdskih gibanj in zvišanje minimalnih mezd.)

OUZD je v svojem letnem statističnem poročilu za leto 1940 med drugim ravno glede delavskih mezd ugotovil naslednje:

»Na tem mestu omenjamo samo, da je povprečna dnevna zavarovana mezda OUZD v letu 1940, preračunana v realno mezdo, padla izpod 100, kar pomeni, da ne krije več eksistenčnih stroškov niti delavca-samca, kaj šele eksistenčnih stroškov delavca in njegove družine. Od leta 1933, do leta 1939, je znašala realna mezda članstva OUZD okrog 120, kar pomeni, da je samski delavec okrog 20 odstotkov svoje plače lahko porabil za kulturne izdatke.«

Nesporno je ugotovljeno, in sicer na podlagi uradno objavljenih podatkov statističnega odseka Narodne banke, da so cene na drobno za mesto Ljubljano porastle od septembra 1939 do decembra 1940 za 54,7%, da pri tem ne vzamemo v poštev porast cen v mesecu januarju 1941, ker še ni povsem točno ugotovljeno, če so podatki resnični.

Povprečna zavarovana mezda delavstva, zavarovanega pri OUZD, ki je za presojo gospodarskega položaja našega delavstva odločilne važnosti, je rasla takole:

Leto	Povprečna dnevna zavarovana mezda v din	Letna rast oz. porast proti prejšnjemu letu
1935	22.40	- 0.25
1936	22.57	+ 0.17
1937	25.51	+ 0.94
1938	24.80	+ 1.29
1939	25.17	+ 0.37
1940	28.92	+ 3.75

Od leta 1939, na leto 1940, je tedaj povprečno zavarovana mezda zavarovancev OUZD porasla za celih 3,75 din, to je 15%. Seveda so nekateri delavci dobili več, tudi 40—50%. Pri tem pa nosijo največji delež: težka železna in rudarska industrija, ki pa ima svoje zavarovanje, to so Bratovske skladnice. Pri OUZD pridejo v poštev samo še tekstilna, gradbena in ostale panoge industrije. Ker je število delavstva, ki so vsaj delno izravnali plače z draginjo, mnogo manjše od tistih, ki so dobili zelo neznatne povške, vidimo, da znaša povprečje komaj 15 odstotkov.

Zaradi tega, ker so delavci v težki železni industriji, nekateri tudi v rudarstvu in raznih večjih industrijah, prešli na videz znatne povške svojih plač (tu gre največ za 30.000 delavcev), smo te dni slišali razne izjave,

iz katerih se da sklepati, da so tudi razni odločilni gospodje mnenja, da je delavstvo v tej draginji dobilo svoj delež, ki je proti položaju, v katerem se nahaja, uradništvo, celo prevelik.

Ban dr. M. Natlačen se je v svojem ekspoziju na zasedanju banskega sveta dotaknil tega vprašanja s temi besedami:

»Delavstvo, ki vsak tretji mesec pokrene gibanje za višje mezde, ravna zase mogoče prav, toda ne sme prezreti, da je v banovini armada 39.000 javnih uslužbencev, ki ob istih kvalifikacijah živi z njimi na isti ravni ali celo pod njo, ne sme prezreti, da patriotizem in disciplina ter skrajna požrtvovalnost v tej armadi še niso narušeni; jasno je, da prevratni struji med delavstvom ne more biti pravi in resnični vzrok beda.«

Približno enako je govoril tudi znani slovenski industrialec g. Avsenek, ki je med drugim analiziral to vprašanje takole:

»Treba je ustaviti sedanji nezdravi razvoj, ki se nam javlja predvsem v draginji. Draginje ne bo ustavila demagogija. Cene moramo ustaviti, četudi trpe pri tem nekateri stanovi. Nemogoče je, da bi se nadaljevalo stalno zviševanje cen kmetijskih pridelkov in zviševanje delavskih mezd, ker bo privedlo to

do poloma in povzročilo mezaupanje do našega gospodarskega razvoja in do dinarja. V teh razmerah bodo potrebne žrtve in zapravljanje namesto izpolnjevanje obveznosti mora prenehati. Draginje ne bodo ustavili policijski ukrepi, ki ne pomagajo, kvečjemu jo zaustavijo za nekaj časa. Treba jo je odpraviti na že preizkušen način, kar je v najožji zvezi z dejstvom, da se mora vsakdo zavedati potrebe, da bo moral izredno prispevati k državnim izdatkom s tem, da prevzame izredna bremena nase. Drugače bomo prišli v gospodarski in socialni kaos.«

Ali je tedaj položaj našega delavstva res tako zavidanja vreden? Ali je naše delavstvo res dobilo z zvišanjem plač in z draginjskimi dokladami več kot je porasla draginja? Pri tem ne smemo pozabiti še tega, da so bile mezde našega delavstva posebno v tekstilni industriji izredno nizke. Tako je moralo neko podjetje pri nekaj več ko 150 delavcih dati pol milijona dinarjev za zvišanje mezd zato, da so dosegli novo minimalno mezdo. In kaj pomeni končno zasluzek s sedanjo najvišjo postavko minimalnih mezd 5,50 din na uro? Dnevno znaša to 44 din, za en mesec, to je 25 delovnih dni, pa 1.100 din. Z odbitkom za davek, socialno zavarovanje, bednostni fond v skupnem znesku 70 din, ostane tedaj čisti mesečni zasluzek 1.030 din. Da so

ti zasluzki dejansko taki, so dokaz izplačilne kuverte, iz katerih lahko navedemo 14 dnevni zasluzek neke delavke večjega industrijskega podjetja. Tako je za 12 delovnih dni prejela 519 din. Odbitki so znašali za davek, OUZD, bednostni fond itd. 36 din, tako da je prejela čistega izplačila 483,07 din.

Od 120.000 delavcev, zavarovanih pri OUZD in Bratovskih skladnicah, sta dve tretjini takih, ki še vedno z vsemi dosedanjimi zvišanji in z novo minimalno mezdo ne prejmejo več kakor 1.100 din mesečno. Velik del teh delavcev je seveda poročen in ima družine. Minimalni življenjski eksistenčni minimum za delavca-samca, ne za delavsko družino, je znašal za januar 1.217 din. Na podlagi takih ugotovitev se šele vidi, kako malo je naša javnost

informirana in poučena o dejanskih razmerah, v katerih živi naše delavstvo.

Rozman Jožko

Bolniški sklad državnih prometnih ustanov

Dne 25. decembra 1940 je bila podpisana nova uredba o bolniškem zavarovanju državnih prometnih ustanov, ki je stopila v veljavo 1 mesec po veljavi, to je 25. januarja 1941.

Nova uredba, ki je zamenjala naredbu o zavarovanju državnega prometnega osebja za primer bolezni in nesreče iz leta 1922, je prizadela in razočarala predvsem delavce, ki spadajo pod pravilnik o delavcih državnih prometnih ustanov.

Ta uredba je s političnega naziranjema popolnoma centralistična in sicer upravno centralistična, ker jemlje samoupravam oz. samoupravnim organom še tisti mali del samoupravnih pravic, ki jih je dajala sedanja uredba iz leta 1922. Poleg tega je v absolutnem nasprotju s predlogom o decentralizaciji bolniškega sklada, ki je bil sprejet na glavni skupščini, ki je bila v mesecu marcu lanskega leta v Belgradu. Po izkušnjah, ki smo jih v tej ustanovi že doživeli, nova naredba ne predstavlja več nikakih samouprav. Člen 118. pravi: Minister za promet more razveljaviti vsak sklep samoupravnih organov, ki je v nasprotju z zakonom ali uredbo.

Po mojem mišljenju in mojem delavskem gledanju na svet in razmere, bi morali biti samoupravni organi, oziroma glavna skupščina najvišji forum, gospod minister za promet, pa samo izvršilni organ samoupravnih zastopnikov. Izvoljeni od članstva imajo namreč vso moralno pravico in dolžnost, da zastopajo koristi članstva, kot njim to narekuje potreba in vest. Ne bom se spuščal v juridično polemiko — vendar se vprašam, ali je bolj važen suhoparen zakon ali pa dejansko življenje?

Nova uredba uvaja tudi komisarja, in sicer določa člen 117., oblastne upravnike in glavnega upravnika, da vodijo posle za slučaj razpusta samoupravnih organov do novih volitev. Člen 112. določa v točki 6. pravico, da glavni upravni lahko predlaga g. ministru, da se sklepi in odloki samoupravnih organov razveljavijo, prav kakor je bilo po sedanji uredbi. Praksa nam je v tem pogledu mnogo naučila. Izkazalo, se je, da se je razveljavilo že mnogo sklepov samoupravnih organov, pa čeprav so bili v skladu z zakonskimi predpisi in z uredbami. Po členu 26. dosedanje naredbi se je lahko ena tretjina samoupravnih organov izvolila izven sedeža oblastne ali centralne uprave. Nova uredba pa določa, da se morajo nahajati odborniki v službi tam, kjer je sedež uprave. V primeru premetitve preneha mandat odbornika. Isto velja tudi za glavni upravni odbor, tako da v bodoče v centralnem odboru drugih ne bo razen Belgrajčanov. Torej po novem zastopnikov koristi pokrajim sploh več ne bo.

Če pomislimo, da razpolaga bolniški sklad s premoženjem 200 milijonov dinarjev in da znaša letni proračun okrog 60 milijonov dinarjev,

nam pač ne sme in ne more biti vseeno, kako in kdo razpolaga s tem velikanskim premoženjem. In kaj se pravi izgubiti zastopnike pokrajim, ki jih onemogoča dosedanja uredba!

Nova uredba določa tudi glavne in postranske pomoči. Med glavne pomoči našteva zdravniško pomoč, zdravila, zdravljenje v bolnišnicah, zdravljenje zob in ust, hranarino, podpore ob porodu in pogrebne. Med postranske pomoči pa našteva naredba: podpore za sanatorijsko zdravljenje jetike, podpore za zdravilaško in klimatično zdravljenje, podpore za plombiranje zob in tehnična dela, podpore za proteze in higienske predmete in podpore, katere določa glavna skupščina bolniškega sklada v Belgradu (ako g. minister tozadavne predloge odobri). Če nekoliko bolj pogledamo uredbo in namen tega sklada, se nam vsiljuje misel, da taka razdelitev podpor v glavne in postranske, na tak način kakor je to izvedeno v uredbi, ne ustreza samemu namenu, ki ga naredba navaja, kajti iz uradne statistike je razvidno, da je med železničarji, kar tiče bolezni jetika na prvem mestu. Namen bolniškega sklada je v prvi vrsti v tem, da nudi pomoč v primeru bolezni, zato je jasno in razumljivo, da spadajo brezpogojno vsa sredstva, ki služijo temu namenu, med glavne pomoči. Po tej uredbi je torej sanatorijsko zdravljenje jetike postranska stvar. Samo en primer: Pred kratkim je neki pomožni delavec, ki ima 6 člansko družino, zbolel za jetiko, zdravnik mu je nujno svetoval zdravljenje na Golniku, kar je uprava bolniškega sklada tudi odobrila, vendar s pripombo, da mora razliko za sanatorijsko zdravljenje v znesku 25 din dnevno ali mesečno 750 din sam doplačati.

Pri rednem delu v obratu zasluži omenjeni delavec 38 din dnevno po 20 letih službe. Kadar pa zbolí, dobi samo 70% svoje plače kot hranarino od bolniškega sklada. V slučaju, če je pa potrebno zdravljenje v bolnišnici ali sanatoriju, pa samo 75% od hranarine, ki bi znašala v tem primeru reci in piši 19 din na dan, za zdravljenje v sanatoriju pa je treba, kot je že omenjeno, doplačati dnevno 25 din. Ubogi bolnik, ki si je nakopal bolezen v službi, je moral odkloniti sanatorijsko zdravljenje! In najbrže nihče od nas delavcev ne bo zmožal doplačati.

Vso pošteno javnost vprašam samo, kdo naj potem skrbi za družino? Mar naj berači po mestnih ulicah in prosijo miloščino? Kje je tista krščanska ljubezen, kje ponos in človeško dostojanstvo? Kaj nam pomagajo reprezentančni domovi, kaj vse protituberkulozne lige in dispanzerji, kaj ves trud idealnih zdravnikov.

Ze samo ime in naslov ustanove pove članom, komu bi morala služiti taka ustanova. Ako se pa delijo glavne podpore, ki so v tej uredbi postranske, je jasno, da ne more doseči ciljev, ki bi jih morala ta ustanova

predstavljati. Med glavne podpore spadajo brezpogojno podpore za zdravila, za zdravnike, za zdravljenje v bolnišnicah in sanatorijih, za posebno zdravljenje jetike, za kopalniško zdravljenje in slično, kar je pa glavno, za 100% hranarino, ne glede na to, ali je v bolnišnici ali doma na zdravljenju. Izdatke za hranarino bi morala brezpogojno prevzeti država sama. Ni to breme, katerega država ne bi zmožla, posebno če vemo, da so naše železnice v Sloveniji visoko donosne. Na merodajne činitelje in politične predstavnike Slovenije apeliramo in zahtevamo, da to uredbo ukinemo ter uzakonijo predloge, ki so bili stavljeni od zastopnikov delavstva na oblastnih in centralnih skupščinah v Ljubljani in Belgradu.

Delavec iz delavnice.

*

Draginja po evropskih državah

Od avgusta 1939 do decembra 1940 so narasle cene:

	V valuti dotične države		Cene preračunane v zlato	
	na debelo v %	zvišanje stroškov v %	na debelo v %	zvišanje stroškov v %
na Danskem	71.2	35.5	58.7	24.7
v Romuniji	67.4	50.9	17.6	6.2
v Švici	52.6	16.5	53.2	17.3
na Norveškem	49.2	25.6	43.3	20.7
na Švedskem	42.3	16.6	40.0	14.5
na Madžarskem	24.6	14.7	20.8	11.2
v Bolgariji	24.5	16.8	24.5	16.8
v Španiji	21.5	—	—	—
v Nemčiji	3.5	2.8	3.5	2.8
v Jugoslaviji	77.9	47.8	71.8	24.8

Po reviji: »Die deutsche Volkswirtschaft«.

Iz teh podatkov je torej razvidno, da so cene tako na debelo kot drobno najbolj porasle pri nas v Jugoslaviji in smo tako z draginjo na prvem mestu v Evropi.

Za naše gospodarstvo nič kaj razveseljiva slika, še mnogo manj pa za tiste, ki jih je ta draginja prizadela.

Najmanj, kar moraš storiti za delavstvo, je, da točno vsak mesec plačaš članarino. Organizacija brez sredstev za borbo je le mrtev telo brez življenja.

SORICA. Ker zaradi slabega vremena ni bilo v nedeljo 16. marca občnega zbora naše skupine, sporočamo vsem članom, da bo brezpogojno v sredo 19. marca, na praznik sv. Jožefa. Vsi vabljeni, da se v čim večjem številu udeležite občnega zbora.

Svobodna ali prisilna delavska organizacija?

Pravica delavcev do združevanja v lastnih stanovskih strokovnih organizacijah je bila dolgo časa sporna. Zahtevali so jo samo delavci da bi si z njo izboljšali svoj gospodarski položaj, poleg njih pa še njihovi prijatelji, ki pa seveda niso bili številni. Liberalna država je v začetku celo izdala zakone, ki so določali kazni za delavce, ki bi se zvezali za doseg boljših plač. Liberalci so se bali tudi korporacijske organizacije delavstva. Vedeli so, da mora imeti politična enakopravnost za posledico tudi socialno. Te nezdrave razmere so se začele odpravljati šele v času, ko je papež Leon XIII. slovesno zapisal v *Recurram novarum*, da »je po naravnem pravu človeku dovoljeno, da se združuje v zasebnih družbah, država pa je ustanovljena, da štiti naravne pravice«. O strokovnih organizacijah je zapisal papež, naj »država štiti sestanke državljanov, ki so pravno združeni, nikar pa naj se ne vmešava v njihovo notranje poslovanje in red. Njihova življenjska sila se ohranja zaradi notranjega vpliva in se le lahko uniči zaradi zunanje sile«.

Leonove besede so med drugim pripomogle, da je prenehalo zakonito nastopanje proti delavskemu združevanju, da so se pričele strok. zveze lepše razvijati in pridobivati na prijateljih. Postalo je jasno vsakomur, da je nečloveško in nekrščansko jemati delavstvu združevalno svobodo. To pravico je priznala tudi mednarodna konferenca po svetovni vojni v XIII. poglavju mirovne pogodbe, kjer stoji poleg drugega: »Delojemalcem gre pravica združevanja v vseh pogledih, ki ne nasprotujejo zakonom«.

Na podlagi načel, zapisanih v mirovni pogodbi, ki je niso pisali delavci, je bil vstavljen tudi v naš zakon o zaščiti delavcev § 35., ki pravi: »Pomožno osebje... se sme združevati v posebnih društvih za zaščito svojih gospodarskih, prosvetnih in pravnih koristi... po poklicih ali brez ozira na poklice... v krajevnih in oblastnih zvezah... ne glede na spol in starost.«

Delavsko združevalno svobodo so spoštovali v vseh državah s krščansko in evropsko kulturo, ki so priznavale posameznikom ali ljudskim skupinam svobodo v njihovem odločevanju oziroma v gospodarskem, političnem, prosvetnem in verskem oziru. To svobodo in pravico so kršile samo države, ki so pričele stremeti za posebnimi cilji in ki so tudi zadale smrtno udarce svobodnemu strokovnemu gibanju. V teh državah so pri ustvarjanju novega reda ustanovili za delavce nove strokovne zveze, nova strokovna društva, ki nimajo svobode v svojem notranjem in zunanjem delovanju pri zastopanju delavskih koristi, njihovi člani pa ne morejo svobodno voliti odborov.

Po uradnem pojmovanju demokratske weimarske Nemčije so strokovne organizacije »društva delojemalcev, ki se združujejo za zaščito svojih gospodarskih koristi in ki svobodno volijo svoje odbore«. Po tem pojmovanju današnja prisilna strokovna društva in strokovne zveze v državah z eno samo priznano ideologijo sploh niso prava svobodna strokovna društva.

Tudi v naši državi predlagajo nekateri, naj bi se odpravilo svobodno združevanje delavstva in naj bi se določila »enotna strokovna organizacija«. V naši ožji domovini, Sloveniji, predlagajo in zahtevajo to osebe in organizacija, ki se pri svojem delu sklicujejo na svoje katoliško prepričanje. To delajo, čeprav je iz Leonovih besed jasno razvidno, da je dolžna država celo štiti svobodno strokovno gibanje, ne pa da se vanj vmešava ali celo preganja. Take zahteve stavijo, ker jim ni mar za posledice preganjanja, in ker so v tulinju sodobnega viharja in zavesti svoje moči očitno pozabili na Leona XIII.

Mi se zavedamo, kakaj sedanjí časi niso naklonjeni strokovničarjem. Ne ljuba je namreč svobodna in samostojna delavska strokovna organizacija, ki postavlja svoje zahteve do javnosti v prvi vrsti na podlagi dejanskih delavskih razmer. Toda ne moremo drugače. Svobodno strokovno gibanje mora delati in se boriti za delavstvo, ki mu je namenjeno. Od tega stališča nikdar ne sme odstopiti, če noče zatajiti svojih lastnih ciljev.

Tovariši, pridobivajte oglase za »Delavsko pravico«!

Občni zbor skupine tekstilnega delavstva v Mariboru

Maribor je znan kot središče tekstilne industrije. Velika večina mariborskega delavstva je zaposlena v tej industriji. Kako nposod, je pretežna večina delavstva, ki prihaja v tovarne, iz bližnje in daljne mariborske okolice. Delavstvo ni organizirano. Do leta 1936. so v tovarnah obstojale močne strokovne organizacije. Zakaj so te organizacije popustile, o tem razpravljati ni potrebno. Pripomniti je treba samo to, da JSZ v tem času ni imela med tekstilnim delavstvom v Mariboru močnega gibanja in jo pri tem ne zadene nikakva krivda. JSZ je v letu 1938. pričela v Mariboru med tekstilnim delavstvom s pozitivnim delom. V prvih tovarnah je imela malo števila svojih pokretašev. S temi je šla na delo, zavedajoč se, da to delo ne bo lahko. Treba je bilo prestati marsikatero oviro. Najhujša ovira je bilo delavstvo samo. Delavci, posestniški sinovi in hčere nimajo smisla za delavsko borbo, ker jim delo v tovarni ni nujna življenjska potreba. Ostalo delavstvo pa je imelo za seboj že dovolj slabih izkušenj. JSZ se je tega dobro zavedala. Vedela je, kje in zakaj nastajajo ovire. Na nešteti ožjih sestankih, razgovorih, na pogostih tečajih se je posamezne tovariše vzbujalo in vzpodbujalo, da so v pričetni borbi vzdržali. Prišla je kriza, združena z vsemi še drugimi nastalimi težočami. JSZ s svojimi pokretaši ni odnehala. Nešteto intervencij je bilo izvršenih od strani naših delavskih zapornikov, ki so v tem času glavni delež vse borbe nosili na svojih ramenih. Veliko intervencij je uspelo. To delo ni ostalo brez uspeha. Delavstvo se je začelo udeleževati sklicanih sestankov in polagoma pristopati v organizacijo.

V nedeljo, 25. februarja 1941 se je v Mariboru vršil redni občni zbor stro-

kovne skupine tekstilnega delavstva. Občni zbor je potrdil, da delo JSZ v zadnjih letih ni bilo zastoj. To je potrdila dobra udeležba članov na občnem zboru. Za centralo JSZ se je občnega zbora udeležil tajnik Pestotnik. Po izvršenih poročilih in volitvah je poročal o strokovnem delu JSZ med tekstilnim delavstvom v preteklem letu. Tekstilno delavstvo ni imelo dosti smisla za strokovno borbo. Temu je krivja malomeščanska miselnost, katere se je delavstvo navzelo od že skoraj preživelega meščanstva. Stremljenje po udobnem življenjem na račun drugega, pa če tudi na račun svojega sodelavca, je prodrlo tako daleč, da je danes delavstvo v takih razmerah, v kakršnih se nahaja. Omenil je tudi borbo zavednega tekstilnega delavstva, na katerega račun je prejemale povišanje mezd ostalo neorganizirano delavstvo. Naglašal je, da je nujno, da se delavstvo iznova prične združevati v svobodni strokovni organizaciji, že največ zaradi tega, ker podjetja nastalo krizo izkoriščajo, da delavstvo še bolj uklonijo svoji volji.

Občni zbor je pokazal, da prihaja čas, ko bo delavstvo za vedno prelozilo s svojo staro miselnostjo, zavedajoč se, da je ono tisti faktor, ki samo lahko odloča o svoji usodi. Ako so delavstvu odločali do sedaj usodo drugi, so jo zato, ker se delavstvo ni zavedalo važnosti svojega poslanstva, ki ga zavzema v današnji družbi. To poslanstvo izvira od dela delavčevih rok, ker vsa milijonska bogastva izhajajo od tega. Zaveda se pa delavstvo težko, na katere bo pri uveljavljanju tega naletela vse povsod. Kljub temu ne bo klonilo, zavedajoč se, da se bori za svoje bistvene pravice.

Poselska zveza

Skrb Poselske zveze za naša dekleta

Že v mesecu januarju 1941 smo zaključili vrsto predavanj, katere je priredila Poselska zveza za svoje članice. »Delavska pravica« je o tem že pisala, ker pa to ni bila naša številka in je tako dekleta niso dobile v roke, bomo o tem še nekaj napisali.

Poudariti moramo, da so predavanja, katere so se vršila redno vsak četrtek od oktobra 1940 dalje povsem dosegla svoj namen. Vedno precej številna udeležba je bila dokaz, da se dekleta za svoja strokovna vprašanja kar zelo zanimajo. Cela vrsta predavateljev je z najrazličnejših strani osvetlila položaj in razmere našega dekleta-služkinje. Tako so predavali tov. predsednik JSZ Zumer, Marinček, Musek, Kováč, Valant, prof. Košir in Rozman. Nekateri so imeli tudi po več predavanj.

Takih predavanj v morda malo večjem krogu bi bila naša dekleta tudi v bodoče zelo potrebna.

Poselska zveza smatra za svojo dolžnost, da se ob tej priliki vsem predavateljem za trud in delo, katerega so s tem imeli, kar najtopleje zahvaljuje.

Za prihodnjo zimo se bodo slična predavanja, ako bo za to kaj zanimanja, zopet organizirala. Le izobrazeno dekletu si bo moglo izboljšati svoj položaj in se bo znalo boriti za svoje pravice.

Poročila

Dekletom v vednost. Pred dobrim mesecem je umrl v Ljubljani strok. učitelj g. Ivan Petkovšek. Pokojni gospod je bil izreden dobitnik najrevnejšega sloja, ubogih služkinj. Njegova dobrosrčnost, ko je videl na lastne oči, kako se godi na stara leta revnim služkinjam (nekje na Gorenjskem je namreč videl bolno služkinjo, ki je

Prejeli smo novo pošiljko

težkih svil za damske obleke. Cene so nizke. Pričakujemo Vas in se priporočamo

JOS. SENICA, DOMŽALE

RAZVESELITE JOŽETA ZA GOD

z lepo kravato iz trgovine

Jos. Senica, Domžale

Dohodke od zemlje je treba pravilno obdavčiti

»Jugoslovenski kurir« ocenjuje, da znaša vrednost poljedelskih proizvodov v šestih okrajih Vojvodine, kateri so znani kot najbogatejši kraji v naši državi: prodajna vrednost koruze 1.300 milijonov din, pšenice za 1.100 milijonov, industrijskih rastlin 600 milijonov in ostalih pridelkov pa 400 milijonov din, v skupni vrednosti torej 3.400 milijonov dinarjev. Kljub tem velikim dohodkom, katere so imeli kmetje v teh šestih okrajih, pa je bilo predpisane zemljarine komaj za 56 milijonov dinarjev in ni verjetno, da bi bila vsa plačana.

Večje posestvo v obsegu 100 oralov daje v teh okrajih (v Vojvodini) čistega dohodka (po odbitku režije in dajatev) 300.000 din, v ostali Vojvodini in Srbiji 120.000 din, v Bosni pa samo 60.000 din. Zemljarina pa znaša v teh šestih okrajih Vojvodine pri posestvu v obsegu 100 oralov zemlje 25.000 din, v Srbiji 18.000 din in v Bosni 12.000 din. Tako mora kmet v Bosni plačati od svojega posestva 20% čistega dohodka, v Srbiji 15%, v Vojvodini pa samo 8%. Pravilno bi moralo biti ravno narobe.

Za leto 1940. je bilo zemljarine za vso državo predpisane samo za 560 milijonov dinarjev.

Dalje še pravi omenjeni list, da imamo pri nas o kmetijstvu precej čudne pojme. Kadar je treba poudariti, da smo pretežno agrarna država se trdi, da živi 10 milijonov prebivalcev od kmetijstva. Cim pa je državi treba dati kakih novih ali večjih dohodkov, pa se zahteva, naj to prispevajo drugi, ker je naše kmetijstvo zelo siromašno in ne zmore kakih večjih obremenitev. Seveda za naše slovenske razmere to ne pride v poštev, ker pri nas takih kmetij ni, ki bi prišle v poštev v tem pomenu besede kakor v Vojvodini. Naš kmet je tudi dovolj obremenjen, ko pa vidimo, da vojvodinski v primeri s svojimi visokimi dohodki ne prispeva za davke toliko, kakor ostali.

Zapiski

Izključitev iz Jugorasa. Iz »Jugoslovenskega radnika« zvemo, da je glavno vodstvo Jugorasa, katerega glasilo je list, na svoji zadnji strani »ugotovilo škodljivo delo nekaterih svojih vodilnih funkcionarjev«. List navaja v tej zvezi tajnika centralnega odbora delavskih zbornic Zarijo Popovića, tajnika novosadske Del. zbornice Boška Spasića, tajnika Del. zbornice v Skoplju Slavka Petrovića in Danila Radovića, predsednika Jugorasa v vrbaski banovini. Vse te štiri funkcionarje je vodstvo Jugorasa izključilo iz organizacije in predložilo ministrstvu za socialno politiko in narodno zdravje, da jih razreši njihovih službenih mest, na katere so bili postavljeni kot predstavniki Jugorasa.

so občni zbori važni za razvoj in delo vsake organizacije, naj nobena članica ne pozabi ta dan se zanesljivo udeležiti občnega zbora.

DRUŽINA

je list, ki je že s prvimi številkami vzbudil pozornost. Prinaša povesti, zanimive članke, slike — za zabavo pa »Iz Krjavljevega koša« in povest o »Ljudeh iz Lačne vasi« itd.

Matere ter gospodinje najdejo v tem listu mnogo poučnih stvari.

»Dekle, kam gre tvoja pot?« je naslov dekliškega kotička. V tem kotičku so tako lepi članki, kakor jih naša dekleta še niso čitala. Družina je tednik s slikami na finem papirju in stane letno le din 30.—.

Nagrade. Uprava Družine bo v nekaj dneh razdelila med svoje naročnike 10.000 din v gotovini. Tri nagrade so po 1000 din, šest po 500 din, deset po 200 din in dvajset po 100 din. Za list vlada veliko zanimanje, zato ga naročite čimprej, da dobite še prve številke!

Uprava »Družine« v Celju.

Do naših krajev

Vevče

Dne 9. marca t. l. je imela strokovna skupina papirniškega delavstva, pripadnikov JSZ, svoj redni letni občni zbor, in sicer na »Friškovecu«. Včasih so se vršili naši občni zbori v Domu. Zaradi posebnih razmer so nam pa vrata v njega zaprta, dasi so dom zgradili več del naši predniki in tudi nekaj starejših še živečih članov. Toda take razmere ne morejo ubiti naše zavednosti in korajže. Še bolj so nas razgibale. Razni delavski »prijatelji« so menili, da bo konec naše organizacije, če posežejo v delavske razmere. Pa so se zelo zmotili. Še bolj smo se okrepili številčno, posebej pa še duhovno. To je dokazal tudi nedeljski občni zbor, tako po svoji številčni udeležbi, kakor tudi po pazljivosti, s katero je članstvo sledilo poročilom posameznih funkcionarjev, dasi je trajal občni zbor tri in pol ure. Iz poročil funkcionarjev je bilo razvidno, da ni imela skupina v preteklem letu lahkega dela. Tudi v vevški tovarni je bilo prizadeto delavstvo zaradi draginje. Zato je morala z drugimi organizacijami vred iti v ponovna mezdna gibanja. Sicer so prinesla precejšen uspeh, toda popolnoma zadovoljivega pa še ne. Odstotek doseženih poviškov daleč zaostaja za odstotkom narasle draginje. Potrebne bodo nove akcije. Sicer podjetje, zvesto poslušajoč navodila zastopnikov velekapitala, odklanja vsako nadaljnje zvišanje, toda pred enodušnim nastopom delavstva bo moralo kloniti. — Delavstvo smatra kot zelo veliko krivico proti sebi tudi to, da se odklanjajo volitve obratnih zaupnikov. — Pa tudi v drugih pravicah se je skupina udeleževala v preteklem letu zelo aktivno. Udeležila se je proslave 80-letnice našega draga staroste tov. Gostinčarja, napravila izlet na St. Jošt, ki je za delavstvo tako važen. Saj je tam prišel dr. J. Ev. Krek, oče našega gibanja, s svojimi socialnimi tečajji. — Skupina je polagala tudi veliko važnost na samostojno in notranjo vzgojo svojega članstva. Zato je bila dosledna propagatorica in boriteljica za delavsko skupnost. Prav zaradi te vzgoje je mogla delo lepo porazdeliti med svoje člane in ni v taki zadregi kakor ZSD, v kateri je ena oseba predsednik in ves odbor. — Novo in hvale vredno je bilo na občnem zboru tudi to, da je podal zastopnik krščanske delavske mladine poročilo o njenem delovanju. Iz njegovega poročila je razvidno, da mora KDM prestati več nasprotovanj od tako imenovane katoliške strani kakor pa celo od naših nasprotnikov. Ni čudno. Danes se nekateri katoličani bolj brigajo, koliko mleka ima krava vsak dan, kakor pa za usodo človeka. Pa mladina gre krepko preko vseh zaprek in napreduje duhovno in številčno neprestano. Občni zbor je vzel zanimivo poročilo z velikim zadovoljstvom na znanje s sklepom, da bo članstvo KDM še bolj podprlo kot dosedaj. — Po poročilih funkcionarjev in poročilu zastopnika centrale, ki je opozarjal člane na novo ofenzivo kapitala ter na težave, ki nastanejo in bodo nastale zaradi tega in da jih bo premagalo le notranje močno in enodušno delavstvo, so bile volitve novih funkcionarjev skupine. So glasno je bilo izvoljeno naslednje vodstvo: Odbor: predsednik Zupančič Franc ml., podpredsednik Rešek Edward, tajnik Bezljaj Ignacij, blagajnik Klešnik Franc, statistika Hočevar Anton in Pangeršič Ivan; odborniki: Trtnik Marija, Oman Fanči; gospodar Marolt Ivan; nadzorstvo: Svarc Viktor, Lampel Jože in Sattler Henrik. Izvoljeni so bili tudi delegati za občni zbor JSZ in organizacijski zaupniki.

Hrastnik

2. marca se je vršil občni zbor naše skupine rudarjev v Hrastniku. Iz poročil funkcionarjev je bil razviden precejšen napredek in opravljeno stro-

kovno delo v preteklem letu. Stari odbor je bil ponovno izvoljen in s tem dobil zaupnico, da tudi naprej vodi gibanje, kakor ga je do sedaj. Čeprav smo mala skupina, smo izvedli lani kar dvoje volitev, in sicer: obratnih zaupnikov in v bratovsko skladnico, pri katerih smo dobili dva zaupnika in 11 delegatov v skupščino bratovske skladnice ter dva v upravni odbor. Sodelovali smo pri naši zvezi rudarjev JSZ, ki je bila zelo aktivna pri mezdnem gibanju rudarjev. Povečali smo tudi članstvo čez polovico itd. Centralni zastopnik tov. Križnik Filip iz Trbovelj pa je v svojem poročilu pokazal uspehe organiziranih delavcev. Podal je tudi navodila za nadaljnje delo po načelih krščanskega socializma, za povečanje našega gibanja v Hrastniku. Občni zbor je zelo dobro uspel in navdušil tovariše za nadaljnje delo, samo škoda, da imajo nekateri tovariši vedno kaka druga pota tudi takrat, ko se polagajo račun.

Dne 14. marca 1941 bo skupščina krajevne bratovske skladnice v Hrastniku, in sicer ob 3 popoldne v čakalnici obrata Hrastnik. Naj nikdo naših ne manjka!

Preserje

Lesno delavstvo v Preserjeh pri Kamniku je še vedno brezposelno. Samo nekaj je toliko srečnih, da delajo, ker en gater že nekaj časa obratuje ter tu in tam tudi kaka cirkularka. Večkrat je slišati, da bodo vsi delavci začeli z delom meseca aprila in da bo obrat šele takrat prijavljen, čeprav že dalj časa po malem obratuje. Med sedaj zaposlenim delavstvom je tudi nekdanji predelavec, ki nadomestuje enega zunanjega delavca. — Če bo šlo tako naprej, mora delavstvo obupati.

S čim naj delavec preživlja sebe in svojo družino, posebno v teh težkih časih, ko postaja iz dneva v dan vse dražje. Borza dela zaradi orožnih vaj ni izplačala podpor, ki delavcem pripadajo. Zaradi nabave lesa bi podjetje že lahko obratovalo, saj les nam vendar raste doma, ko obratujejo druga podjetja, ki morajo surovine dobavljati od drugje. Da je tukaj nekaj drugega, tega se delavstvo dobro zaveda, čeprav se gospodje izgovarjajo, da je zbranega premalo lesa. Tukaj gre samo za to, da se delavstvo popolnoma izčrpa ter uniči strokovno delo. Pri zavednem delavstvu pa je to bolj težko.

Sestanek naše skupine se vrši v nedeljo 23. marca ob 3 popoldne pri Kriškerju v Preserjih. Sestanek je važen za vse delavce bivšega podjetja Store.

Pri delu se je ponesrečil tov. Ručigaj Alojz. Nahaja se v bolnišnici.

Zagorje

Vsemu članstvu skupine sporočamo, da je bil sklep zadnje seje, da se bo vršil v soboto 15. marca ob 4 popoldne članski sestanek pri Rancingerju v Žagorju, na katerega vabi odbor vse člane. Poročali bomo o zadnji izredni skupščini GBS, o občnem zboru druge skupine rudarske zadrage v Celju ter o splošnem položaju rudarskega delavstva glede na obstoječe stanje mezdnega gibanja. Pride tudi zastopnik centrale tov. Rozman iz Ljubljane. Vabljeni tudi delavci obrata Dukič!

Naše Del. pevsko društvo »Zvon« priredi v nedeljo 16. marca t. m. ob 4 popoldne pevski koncert v dvorani Sokolskega doma v Trbovljah. Trboveljske tovariše vljudno vabimo!

Solčava

Strokovna skupina lesnega delavstva v Solčavi bo imela svoj redni letni občni zbor v nedeljo 16. marca 1941 ob 11 v prostorih gostilne Potočnik, po domače Kautman v Solčavi. Vse člane vabimo, da se občnega zbora udeleže, vse zamudnike pa, da poravnajo zaostanke na članarini.

Št. Vid nad Ljubljano

Čas je, da se spet oglasimo iz »Store«. V tem letu še nismo dali glasu za »Delavsko pravico«. V prvi vrsti poročamo, da smo imeli v nedeljo 16. februarja t. l. 15. redni letni občni zbor. Udeležba je bila skromna zaradi slabega vremena, še več pa zaradi nepojmovanja važnosti občnih zborov. Občni zbor je bil sklepčen, toda že naslednji dan se je mnogo debatiralo

in vedeževalo o novem odboru. Ker so se pojavile razne govornice, je novi odbor sklical tozadevni sestanek, da se izve mnenje tovarišev o novem odboru. Ker ponovno ni prišlo do sporazuma, se je odbor odločil, da se skliče izredni občni zbor, ki se je vršil v sredo 5. marca t. l. pri »Mihelnu« v Dravljah. Udeležba je bila zadovoljiva. Dnevni red so bile volitve in slučajnosti. Ker so se tovarišice odločili za tajne volitve štirih kandidatnih list, so bile te tudi izvedene. Zmagala je lista št. 3, v kateri so bili sledeči odborniki: predsednica Hvastja Pavla, podpredsednik Sajovic Janez, tajnik Žagar Jože, blagajničarka Susteršič Matilda, gospodar Škof Vinko; nadzorstvo: Krmavner Manija, Omejec Ivanka, Strekelj Kati. — Po volitvah je prevzel besedo tov. Rozman, ki je poudarjal, da je potrebna složnost in enotnost v delavskih vrstah. Tovariši! Tovarišice! Zavedajmo se težke in odgovorne naloge, ki jih imajo svobodne in res delavske strokovne organizacije. Bodimo dosledni naši JSZ in ne pustimo se zapeljati od zelenih tovarišev. Zato pojdemo v borbo za naše pravice in zahteve z geslom: Potrebe in zahteve enake — borba skupna in enaka.

Trbovlje

Ljubiteljem petja. Oktet Delavskega pevskega društva »Zvon« iz Zagorja priredi v nedeljo 16. t. m. ob 4 popoldne v dvorani Sokolskega doma pevski koncert. Na sporedu bodo narodne in umetne pesmi, kot nalašč za nas Trboveljčane. Koncert vodi pevovodja g. Ritter Franc. Ta oktet je izvajal svoje dobro naštudirane pesmi v Zagorju, kjer je bila dvorana nabito polna prijateljev petja. Vljudno ste vabljeni vsi, ki ljubite pesem. Posebno ste vabljeni člani naše strokovne skupine, da pomagamo našim tovarišem, ki so člani tega pevskega zbora. »Brat bratu v pomoč!«, to bodi v nedeljo naše geslo. Pripeljite s seboj svoje družine, zlasti se bodo razveselile žene. Vstopnice bo imel odbor skupine v predprodaji in jih lahko dobite že v petek in v soboto.

Izredni sestanek članov strokovne skupine bo v soboto 15. t. m. ob 5 popoldne. Prosimo člane, da se ga vsi gotovo udeleže. Opozarjamo tovariše, da je bil sklep občnega zbora, da pridobi vsak član še enega za organizacijo. Nekateri so to že storili in pomnožili članstvo za lepo število. Drugi pa odlašajo in tega še niso storili. Držimo se sklepov in storimo, kar smo obljubili, in to prav vsi. Članstvo vljudno obveščamo, da se v vseh potrebah oglašajo v tajništvu v torkih in petkih od 4—6 popoldne. V drugih dnevih ima odbor intervencije in druga dela. Prosimo, držite se tega. — Odbor.

Kranj

Kakor je že bilo v zadnji številki »Delavske pravice« javljeno, se vršijo v nedeljo 16. marca ob 9 dopoldne v veliki dvorani hotela »Stara pošta« redni občni zbori strokovnih skupin JSZ v Kranju. Ponovno pozivamo vse tekstilno delavstvo, delavstvo iz tovarne »Standard«, mestne in gradbene delavce, da se rednih občnih zborov polnoštevilno udeležijo. Poudarjamo, da so vsi člani dolžni, da se občnega zbora udeležijo. Njihova dolžnost je, da na občni zbor pripeljejo še druge delavce, ki so do sedaj še izven strokovne organizacije. Pokažimo, da se delavstvo zaveda važnosti svojega poslanstva v današnjem času. S tem bomo tudi pokazali vsem, da so želje nekaterih, ki upajo, da bo JSZ prenehala s svojim delovanjem, popolnoma zastoj. Na občnih zborih bosta poročala tovariša Joško Jurač iz Celja in tajnik Pestotnik.

Maribor

V soboto 15. marca bo širša seja strokovne skupine tekstilnega delavstva ob 4 popoldne v prostorih ekspozitive Jugoslovanske strokovne zveze, Sodna ulica 9. Ker bomo na seji obravnavali važna pereča vprašanja tekstilnega delavstva, je udeležba za vsakega člana skupine obvezna. S seboj pa povabite prav vsakega tekstilnega delavca, tako da bodo tudi ostali znali sodelovati pri vsaki akciji za zboljšanje položaja.

Št. Janž pri Velenju

Tovariši, znano vam je, da obstoja organizacija žagarjev JSZ s svojim sedežem na Ljubnem. Ker smo oddaljeni drug od drugega po tri ure, se nam je bilo težko udeleževati sestankov, zato smo si ustanovili dve novi plačilnici, eno v Št. Janžu, drugo v Šmartnem. V Št. Janžu smo sklicali 2. marca

sestane, ki je bil prav dobro obiskan. Posebno nas je razveselilo, ko je stopil med nas 70-letni žagar Joško Benda in nam izjavil: »Tovariši, prav imate, da se borite za svoje pravice. Tudi meni napišite pristopnico za JSZ.« Tovariši iz Mozirja in okolice, zavedajte se svojih pravic, ki jih pri vas še nimate! Zato sklicujemo na dan 25. marca ob 2 v gostilni Majerhold v Mozirju sestanek. Poročal bo zastopnik JSZ. Tovariši, udeležite se sestanka in vzemite za zgled našega Jožeta! Le tako boste prišli do svojih pravic! Zato pa, tovariši, 25. marca vsi na sestaneke in vstopite v našo organizacijo! Zavedajte se, da je le v skupnosti moč! — Žagarji iz Št. Janža.

Tržič

Člane naše krajevne skupine opozarjamo, da bo občni zbor v nedeljo 16. marca 1941 ob 9 dopoldne v prostorih gostilne Ljubelj. Naj ne bo nikogar, ki bi ta dan izostal.

Škofja Loka

Redni letni občni zbor naše krajevne skupine oblačilnega delavstva bo, kakor je bilo že javljeno, v nedeljo 16. marca 1941 ob 9 dopoldne v društvenem domu v Škofji Loki. Dnevni red bo običajen. Centralo bo zastopal tov. Srečko Žumer. — Za vse člane in članice je udeležba zaradi razmer, v katerih se nahajamo, ne samo potrebna, marveč tudi dolžnost.

Kočevje

Občni zbor naše strokovne skupine rudarjev bo v nedeljo 16. marca 1941 ob 5 popoldne. Občni zbor bo v prostorih gostilne Cimprič v Salki-yasi. Vse tovariše rudarje kakor tudi tekstilce vabimo, da se občnega zbora udeleže. Na občnem zboru nam bo zastopnik centrale podal tudi izredno poročilo o čudnih potih, ki jih vodi naše mezdno gibanje pri TPD. Zato tovariši, vsi do zadnjega na občni zbor!

Vir pri Domžalah

V nedeljo 9. t. m. je bil na Viru pri Domžalah ustanovni občni zbor KDM. Mladina, ki se je zbrala na občnem zboru, je ponovno dokazala, da še živi idealna mladina, ki se v polni meri zaveda svojega poklica in ki bo zmogla s svojo idejno in strokovno sposobnostjo pripraviti slovenskemu delavstvu boljše življenje. — Skupina KDM Vir proslavi tudi praznik sv. Jožefa. Člani in članice se zberejo pred poštnim domom v Dobu, od koder grede skupno k sv. maši in skupnemu obhajilu. Vabimo tudi tovariše in tovarišice sosednjih skupin, zlasti s Količevega, da se udeleže v čim večjem številu in tako skupno dostojno proslavimo ta praznik dela.

Tako ne more več iti dalje!

Od strani brezposelnega delavstva prihajajo stalne pritožbe, da zelo počasno izplačuje Javna borza dela v Ljubljani brezposelne podpore. Na podpore morajo čakati po več tednov. Uprava Javne borze dela se mora zavedati, da niso brezposelni delavci nikaki denarni magnati, ki bi mogli čakati po toliko in toliko tednov na denar. Uprava se mora zavedati, da ima opraviti z reveži, ki komaj čakajo na tistih nekaj dinarjev, da si kupijo kruha.

Če je premalo uradništva, mora uprava poskrbeti za zadostno število moči. Če je potrebno štediti, naj štedi uprava kje drugje, ne pa pri lačnih in v pomankanju živečih brezposelnih delavcih.

Uprava se naj tega zaveda in poskrbi, da bo uradovanje urejeno tako, da bodo mogli podpore čimprej in v redu nakazovati.

Delavska PRAVICA

GLASILO KRŠČANSKEGA DELOVNEGA LJUDSTVA

Izhaja vsak četrtek popoldne, v primeru praznika dan prej. — Uredništvo in uprava je v Ljubljani, Miklošičeva cesta 7-1. — Oglasi, reklamacije in naročnina na upravo, Miklošičeva 2-1. Oglasi po ceniku. — Telefon številka 4948. Številka pošt. čekovnega računa 14.304

Posamezna številka 1 din. Naročnina: za 1 mesec 4 din, za četrletno 16 din, za pol leta 70 din, za vsa leta 280 din. Zamejstvo mesečno 1 din, letno 70 din.

Urojuje in odgovarja Rozman Joško v Ljubljani. Izdaja za konsorcijsko »Delavsko pravico« Srečko Žumer, Ljubljana. Tiska Zadržna tiskarna r. s. o. z. v Ljubljani, Tržičeva c. 17 (Maks Blejec)

MALI OGLASI

POSAMEZNA BESEDA 50 PAR

Ako ste delavci resnično zavedni, potem vlagajte svoje prihranke v PRVO DELAVSKO HRANILNICO IN POSOJILNICO V LJUBLJANI.

Tudi delavske organizacije imajo svoj denar pri nas.